

Rozdział V – Europa i Polska w XI–XIV wieku

Karta pracy Lokacja Krakowa na prawie niemieckim w 1257 r.

[...] Zamierzając tedy założyć miasto w Krakowie i zgromadzić tamże ludzi z różnych klimatów, kładziemy to w uszy wszystkim, tak obecnym, jak i przyszłym, że my, Bolesław, z łaski Bożej księżę Krakowa i Sandomierza, wraz z najjaśniejszą matką naszą Grzymistawą i szlachetną naszą żoną Kunegundą zakładamy je na tym prawie, na jakim zostało założone miasto Wrocław, z tym jednak, by trzymano się nie tego, co się dzieje we Wrocławiu, lecz co się dzieć powinno w myśl prawa i form miasta Magdeburga.

Przed wszystkim więc tedy trwale pragniemy przestrzegać i wójtom naszym Gedkowi, zwanemu Stilvoyt, Jakubowi, niegdyś sędziemu w Nysie, i Dymitrowi, zwanemu Wolk, którzy stanęli osobiście przed naszym obliczem, obiecujemy przestrzegać niewzruszenie, iż wszyscy mieszcianie mieszkający w tym mieście nie mają nam dawać ani żadnego czynszu, ani jakichkolwiek danin z osób swoich lub mieszkań własnych, lub należących do miasta, przez przeciąg lat sześciu, prócz (czynszów) ze sklepów, gdzie się sukno sprzedaje, i ze sklepów przekupniów, które potocznie zwą się kramy [...]. Gdy zaś minie owe sześć lat, to z każdego siedliska obowiązani będą płacić nam pół tuta wedle wagi niemieckiej srebra używanego wówczas, gdy przypadnie termin płacenia [...]. Przyrzekamy też wójtom i wszystkim mieszczanom, że żadnego nad nimi nie przełożymy wójta, ani szczególnego, ani generalnego, lecz gdy się wyłoni jakaś sprawa, która by wymagała ściślejszego śledztwa, to albo weźmiemy w nim udział, albo przyślemy kogoś od naszego boku dla załatwienia wyłącznie tej jednej sprawy. Pragniemy także i przyzwalamy temu miastu, aby dla uprawy rolnej, pastwisk i innych pożytków posiadali prawem dziedzicznym wieś, która się w pospolicie Rybitwy zowie, ze wszystkim tejże wsi przynależnościami oraz z całym terytorium, jakie się znajduje między miastem a rzeką Prądnikiem [...]. Również nadajemy miastu prawo użytkowania rzeki Wisły z obu brzegami od granic Zwierzyńca aż do granic klasztoru w Mogile w ten sposób, że w niej będzie można swobodnie łowić [...]. Oddajemy również na wieki na użytek tego miasta cały las w górnej części Wisły, który nazywa się Chwacimiech [...].

Źródło: A. Bardach, S. Herbst, *Kultura polska*, Warszawa 1961, s. 112–120.

1. Przeczytaj fragment przywileju lokacyjnego Krakowa i uzupełnij tekst. Skorzystaj także z wiedzy pozaźródłowej.

W roku ..... księżę ziem: ..... i ....., Bolesław ..... , w obecności swojej matki ..... oraz żony ..... nadał miastu przywilej wzorowany na prawie .....
W średniowieczu lokacje przeprowadzano według wzoru wypracowanego w innym mieście. W Krakowie wzorowano się na lokacji ..... W dokumencie wspomniano również ....., lokowany na prawie niemieckim.

2. Zaznacz informacje, których dostarcza analiza tekstu źródłowego.

- Dzięki lokacji na prawie niemieckim Kraków zyskał nową formę organizacyjno-prawną.
- W Krakowie ustanowiono gminę miejską na zasadach prawa magdeburskiego.
- Organizacją gminy mieli zająć się trzej zasadzcy.
- Wójtom nadano 30 łanów frankońskich zwolnionych od wszelkiego podatku.
- Gmina zyskała grunty na pastwiska i las, a mieszkańców miasta zwolniono na sześć lat z opłat na rzecz księcia.

f) Przyjęty układ miasta przypominał szachownicę. Podstawowymi jednostkami urbanistycznymi były identyczne prostokątne działki. Z ośmiu takich działek tworzone kwadratowe bloki, otoczone z czterech stron ulicami. Centrum stanowił rynek.

g) Miasto uzyskało prawo swobodnego połowu ryb na rzece Wiśle.

3. Odpowiedz, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zapisz przy każdym z nich właściwą literę: P (prawda) lub F (fałsz). Skorzystaj z informacji z tekstu oraz wiedzy pozaźródłowej.

Zdania	Prawda/Fałsz
Organizacją gminy miejskiej zajmował się zasadzca, który działał na podstawie umowy z panem feudalnym i otrzymywał od niego przywilej lokacyjny.	
Miasta lokowane na prawie magdeburskim miały własne władze: wójtów (urzędy dziedziczne) i ławy miejskie, pełniące funkcję sądów miejskich.	
Wójt miasta lokowanego na prawie niemieckim był kontrolowany przez wójta generalnego, ustanowionego przez pana feudalnego.	
Miastom lokowanym na prawie niemieckim przyznano ulgi celne oraz przywileje ekonomiczne, z których najważniejsze było prawo składu, zobowiązujące przejeżdżających przez te ośrodki kupców do zatrzymania się i wystawienia towaru wziętego na sprzedaż.	

